

..HANDLÄGGARE/ENHET
Arbetslivsenheten
Thomas Hagnefur/CA

DATUM
2009-08-04

DIARIENUMMER
20090216

ERT DATUM
2009-03-30

ER REFERENS
U2009/2195/SV

Utbildningsdepartementet
□ 103 33 STOCKHOLM

LOs remissvar på SOU 2009:28, Stärkt stöd för studier- tryggt, enkelt och flexibelt.

LO har beretts möjligheten att lämna synpunkter på ovanstående betänkande och dessa följer den struktur som betänkandet har.

Sammanfattning av LOs ståndpunkter.

LO anser

- Att studiefinansieringssystemets främsta funktion är att stödja det livslånga lärandet, och ge människor faktiska förutsättningar att studera oavsett socioekonomisk eller etnisk bakgrund.
- Att lärosäten måste få incitament och ökat ansvar för genomströmningen. Att en av de viktigaste åtgärderna för ökad genomströmning är ökad undervisningstid och stöd till studenterna.
- Att situationen för studerande på grundläggande nivå kan behöva belysas i särskild ordning.
- Att förutsättningarna för en differentiering av bidragsnivån med högre bidrag än 47 procent för dem som saknar gymnasieutbildning bör utredas.
- I enlighet med kommittén att studiemedelsystemet ska vara så flexibelt att bidragets andel av totalbeloppet ska kunna variera utifrån behov som t.ex. att rekrytera studerande till vissa utbildningar eller på andra sätt möta arbetsmarknadspolitiska behov.
- Att även studier med studiemedel i mindre omfattning än 50 procent ska vara möjliga.
- Att de föreslagna beloppsnivåerna kan accepteras med förbehållet

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

att avskrivningsmöjligheten för gymnasiestudier, vid fortsatta eftergymnasiala studier behålls.

- Att inga förändringar ska göras när det gäller tillägglånet utan nuvarande begränsning om 120 veckor ska behållas.
- Att frågan om inkomster utanför studietid inte borde påverka studiemedlets storlek bör utredas i särskild ordning.
- Att kommitténs förslag om maximitider inte tillför någon kvalitativ förbättring, utan förordar att nuvarande modell behålls för grundläggande och gymnasiala vuxenstudier samt eftergymnasiala studier.
- Att de som studerar för att skaffa sig en behörighet till eftergymnasiala studier, dit studier vid Yrkehögskolan också måste räknas in, ska ha möjlighet till avdrag på lån från tidigare gymnasiestudier.
- Att det inte finns några skäl för fortsatt utredning av frågan om bankövertagande av tillägglån och LO avvisar därför förslaget.
- Att en ökning av beräkningsunderlaget för bostadsbidrag till 140 procent av studiebidragets nominella värde inte är godtagbart av fördelningspolitiska skäl.

Allmänna synpunkter

Betänkandet sträcker sig över en rad områden av olika karaktär och kommittén har inte haft en alltför lätt uppgift att strukturera och presentera resultatet av sitt arbete. LO menar ändå att betänkandet är lite för ostrukturerat i vissa delar, då redovisning, analys och förslag inte alltid hållits samman utan ibland förekommer i flera olika sammanhang och därmed försvårat ett väl strukturerat svar. Inte alltid redovisas heller underlag för de bedömningar och förslag som finns i betänkandet vilket innebär att det som föreslås blir svårbedömt.

Principiella utgångspunkter

LO vill understryka att studiefinansieringssystemets viktigaste uppgift är att stödja det livslånga lärandet, och ge människor faktiska förutsättningar att studera oavsett socioekonomisk eller etnisk bakgrund. Det innebär att studierna måste kunna bedrivas med goda ekonomiska villkor. Det innebär också att systemet ska fungera för olika behov och för människor med olika förutsättningar och livssituationer. För att Sverige ska uppnå de ambitioner som uttrycks i Lissabon målen är frågan om det uppnås med färre men mer rationellt agerande unga studenter med enbart ekonomiska drivkrafter som utgångspunkt. LO är av den uppfattningen att kunskapsutveckling för hela befolkningen är rätt väg att bygga ett långsiktig hållbart samhälle

2.3 Ökad genomströmning med hjälp av studiemedelssystemet

Kommittén gör ingen värdering av dagens genomströmning. Man redovisar att för 2007 var prestationsgraden ungefär 82 procent för hela grundutbildningen, och att den andelen varit nästan konstant sedan 1993. När det gäller programutbildningar varierar siffrorna mellan 89 och 93 procent. Huruvida det är positivt eller negativt, och i vilken utsträckning man kan påverka utfallet i positiv riktning framgår inte av betänkandet.

LO delar betänkandets positiva utgångspunkt att en ökad genomströmning påverkas bäst genom stimulans och positiva incitament. Samtidigt är ett av direktiven till utredningen att regelverket bör förenklas och ges en mer generell utformning. Förslaget om begränsning och differentiering av den studiemedelsberättigade tiden för högskolestudier står inte i samklang med de utgångspunkterna. I betänkandet både redovisas och förkastas alternativa incitament (examensbonus m.m.) för genomströmning. LO delar utredningens bedömningar i dessa avseenden. LO har heller inga invändningar mot de smärre förändringar som föreslås vad det gäller skärpta resultatkrav.

Betänkandet landar slutligen i att lärosätena har de mest konstruktiva möjligheterna till att öka genomströmningen. Kvalitetsaspekter som avsatta resurser, organisering av undervisningen samt olika former av studerandestöd är av större betydelse än ekonomiska stimulanser riktade till den enskilde studenten. LO delar den analysen och understryker att med den expansion av högskolan som skett med ökad heterogenitet bland studenterna, så måste dessa kvalitativa aspekter förstärkas. Inte minst bör den lärarledda undervisningen förstärkas. En utveckling mot ökad genomströmning kommer att avsevärt försvåras om sloandet av per capita ersättning för helårsprestationer avskaffas i enlighet med förslag från *Resurser för kvalitet* (SOU 2007:81). LO anser i likhet med betänkandet att breddad kvalitetsgranskning, samt bibehållna och gärna utvecklade incitament för lärosätena att öka genomströmningen är rätt väg att gå.

3 Studenthälsofrågor

Trots att studenthälsovården organiseras olika och arbetar med olika prioriteringar ute i landet, är en betydande majoritet av studenterna nöjda med vad verksamheterna kan erbjuda. Kommitténs prioritering av förebyggande arbete och kurativa insatser anser LO vara rätt inriktade.

När det gäller det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår att identifiera och förebygga bl.a. psykosociala problem, vilket rimligen är ett prioriterat intresse för studenterna. LO ser det därför som anmärkningsvärt att många lärosäten inte lever upp till arbetsmiljölagens bestämmelser, vilket innebär att studentinflytandet i arbetsmiljöfrågor blir åsidosatt. LO välkomnar därför de förslag som presenterats i SOU 2006:44, Bättre arbetsmiljöregler.

4 Ett enklare studiemedelssystem

Kapitlet i betänkandet inleds med klargöra syftet med studiestödet. Det ska bl.a. vara flexibelt i förhållande till olika individers behov, rekryterande, utjämnande mellan grupper i samhället och uppmuntra till effektiva studier. Kommittén konstaterar också att ”de allra flesta studiemedelstagare bör ha goda möjligheter att täcka normala levnadsomkostnader med studiemedlen, *tillsammans* (egen kursivering) med andra ersättningar såsom bostadsbidrag, barnbidrag m.m.” Till det ska också föras att endast en femtedel av alla studiemedelstagare uppger att studiemedlen inte täcker levnadsomkostnaderna. Kommittén konstaterar således att studiemedelnivån är för låg, och att förutom höjd nivå i studiemedlen antas att kompletterande bidrag behöver tillföras för att täcka normala levnadsomkostnader.

4.3.2 Särskilda omständigheter råder för studerande i grundläggande vuxenutbildning

De studerande på grundläggande nivå är i många avseenden en socioekonomiskt utsatt grupp. Kommittén redovisar att endast 60 procent av de studerande på denna nivå får studiemedel med den högre bidragsnivån. Lånebenägenheten är låg och de som tar studielån har också stora problem att återbetala dessa. Kommittén för resonemang om det kan behövas särskilda lösningar för studerande på grundläggande nivå, men avstår från några konkreta förslag. LO anser det inte som självklart att denna grupp studerande ska erbjudas sär lösningar, men är inte främmande för att de frågeställningar som lyfts fram i betänkandet blir föremål för ytterligare utredning.

4.5 Utformning av studiemedelssystemet

4.5.1 Ett enhetligt studiemedelssystem

I betänkandet beskrivs det nuvarande studiemedelssystemet som enklare och mer rättvist än tidigare. Kommittén föreslår att systemet fortsättningsvis ska vara enhetligt.

Kommittén kritiserar tidigare studiestöd i form av bl.a. SVUX, UBS för att bidra till orättvisa mellan studerandegrupper. Man bör ha i minne att dessa stöd kom till för att rekrytera och stimulera till studier bland grupper som varit svårrekryterade och med en utsatt arbetsmarknadssituation i efterdyningarna av nittiotalskrisen. Senare alternativ som korttidsbidraget var ett attraktivt alternativ för många yrkesverksamma och gav många studieovana möjligheten att pröva sin förmåga. LO är av den uppfattningen att liknande tillfälliga insatser är nödvändiga positiva incitament för att ge människor möjligheten att hitta konstruktiva alternativ till den livssituation man

befinner sig i . En i övrigt svag arbetsmarknadspolitik måste därför förstärkas med en flexibel och aktiv utbildningspolitik i den lågkonjunktur som nu råder. Pågående strukturförändringar i näringsliv och på arbetsmarknaden kommer att medföra delvis andra krav på kunskaper och förmågor som redan nu behöver rustas för.

Det är därför, med hänvisning till föregående stycke, både positivt men också motsägelsefullt, när kommittén själv skriver att ”förslag om en bidragsandel för alla som studerar på samma utbildningsnivå utesluter inte att studiemedelssystemet även kan användas för tillfälliga satsningar. Det är t.ex. möjligt att förändra bidragets andel av totalbeloppet utifrån de behov som uppstår. Sådana särskilda satsningar kan exempelvis handla om att rekrytera studerande till vissa utbildningar eller att på andra sätt möta arbetsmarknadspolitiska behov. Systemet är, och bör vara, flexibelt för sådana åtgärder.”¹ LO noterar att enhetlighet och generellt regelverk inte innebär ett statiskt system enligt kommitténs egen tolkning. Just ovanstående exempel på tillämpning måste rymmas inom ett studiemedel som ska understödja det livslånga lärandet. Hit hör också flexibilitet i studietakt.

4.5.3 Studietakt

LO vänder sig starkt mot kommitténs uppfattning att studier med mindre omfattning än halvtid är att betraktas som fritidsstudier och kan finansieras på annat sätt. Möjligheten till att kombinera studier med arbete försvann i och med borttagandet av korttidsbidraget. Därmed stängdes möjligheten för yrkesverksamma att prova sin egen studieförmåga och ta sig över den första tröskeln mot mer framtidssyftande studier. Möjligheten att t.ex. studera grundläggande ämnen en dag i veckan, dvs. 20 procent, rymms inte inom de förslag som lagts. Ett sådant bortfall i den privata ekonomin för de grupper som är aktuella, med hänvisning till att det rör sig om ”fritidsstudier”, skulle innebära att studierna inte kommer till stånd. Kommittén hänvisar till den låga andel deltidstuderande med stöd av det tidigare rekryteringsbidraget, och utifrån den erfarenheten bedöms det inte finnas något behov av kortare deltidstudier än 50 procent. Man bortser då ifrån att det stödet gav möjligheten att studera ett helt år, där målgruppen i första hand var inriktad på heltids- eller mer omfattande deltidstudier.

LO anser, med hänvisning till ovanstående, att det föreslagna regelverket inte är tillräckligt flexibelt för att skapa både motivation och möjligheter för människor med olika förutsättningar och behov att påbörja studier. Det kan inte vara så att ambitionen om en hög grad av generalisering i syfte att skapa administrativa fördelar ska överskugga studiefinansieringssystemets rekryterande och utjämnande funktion. LO är av den uppfattningen att med ett enda sammanhållet studiefinansieringssystem måste även studier i mindre

¹ S. 264

omfattning än 50 procent vara möjliga. Även inom detta område borde behovsriktade tillämpningar kunna göras för att t.ex. möta arbetsmarknadspolitiska behov.²

4.5.4 Beloppsnivåer – totalbelopp och bidragsandel

Kommittén föreslår en höjning av totalbeloppet med 400 kronor, men påpekar samtidigt att det bedömda behovet av höjning uppgår till 700 kronor. Man redogör också för studenternas egna uppfattningar i vilken utsträckning studiemedlen räcker för normala levnadsomkostnader, där den upplevda situationen avsevärt försämrats jämfört med tidigare undersökningar. Kommittén gör bedömningen att studiemedlen halkat efter den allmänna prisutvecklingen, och att orsaken till försämringen främst utgörs av ökade boendekostnader. LO välkomnar den höjning som föreslås och menar att regeringen bör så snart som möjligt, successivt öka studiemedlen till den av kommittén uppskattade behovsnivån.

Kommittén utgår från en analys av dagens situation när det gäller den högre bidragsnivån i studiemedlet, och föreslår att det avskaffas. Några av problemen uppges vara att de anslagna resurserna inte räcker till, och då ansökningarna beviljas i den takt de kommer in kan någon med sen ansökan inte få det högre bidraget då avsatta medel är förbrukade. En tredjedel av de som studerar på grundläggande nivå har enbart det generella bidraget. LO antar att en förklaring, förutom tidsaspekten kan vara att behovsprövningen utifrån individens utbildningsbakgrund också bidrar till situationen, då det i första hand är de som saknar utbildning på denna nivå som i första hand ska erhålla stödet. Kommittén är kritisk till prövning av tidigare utbildning för att fastställa rätten till det högre bidraget. Det hävdas att prövningen är extra svår att göra på både grundläggande och gymnasienivå då det är svårt att värdera förhållandet mellan avsaknaden av en svensk utbildning i jämförelse med utländska utbildningar. LO anser att detta är ett svagt argument då dessa jämförelser och valideringar kan göras på eftergymnasial nivå. Dessutom pågår utvecklingen av validering som ett instrument just för den här typen av överväganden. Utbildningsanordnaren borde med hjälp av just validering göra bedömningar av vilken kunskapsnivå individen befinner sig på i relation till svenskt utbildningssystem.

Kommittén redovisar att det sedan flera år finns ett årligt anslagssparande på cirka en miljard kronor i huvudsak under anlagsposten för det högre bidraget. LO finner det märkligt att trots att det inte råder brist på behöriga sökanden för den högre bidragsnivån, så utnyttjas inte de resurser som är avsatta för ändamålet fullt ut.

² se citat 4.5.1

Bidragsandel vid vuxenstudier på grundskolenivå

LO ställer sig bakom den principiella utgångspunkten att bidragsnivån ska vara högre på lägre utbildningsnivåer. Betänkandet argumenterar utifrån att avkastningen är lägre av studierna på lägre än högre nivåer, vilket är en viktig poäng. Villigheten att ta studielån är också liten på grundläggande nivå vilket innebär att bidragsnivån är av största betydelse för rekrytering till studierna. Det finns också en annan viktig aspekt. Grundläggande utbildning som motsvarar den kunskapsnivå som man uppnår i den obligatoriska grundskolan betraktas som en medborgerlig rättighet. Den rättigheten kan då inte begränsas av att de ekonomiska förutsättningarna för att studera är otillräckliga.

Kommittén förordar en lösning där studiebidraget för grundläggande studier ska uppgå till 80 procent av totalbeloppet, utan att ta ställning till den studerandes utbildningsbakgrund och behov. Det innebär att individer som redan har den aktuella utbildningsnivån kan komma i åtnjutande av stödet. Det kan vara motiverat att ge stöd för repetitionsstudier, men det kan också utgöra en risk för att det inte är optimal användning av avsatta resurser. Den föreslagna förändringen innebär dock ingen försämring i relation till nuvarande bidragsnivå, och alla som bedöms behöva stöd kommer också att kunna få det med ett 80 procentigt bidrag. LO menar att förslaget ligger i linje med principen att studier på denna nivå inte ska förutsätta att några lån måste tas för att klara försörjningen under studietiden. Som tidigare nämnts är dock inte LO främmande för att man ger denna studerandegrupps villkor en särskild översyn.

Bidragsandel vid vuxenstudier på gymnasienivå

Kommittén redogör för sin principiella bedömning som sammanfaller med LOs uppfattning. Man menar att ”ett högre bidrag till dem som läser in en behörighet de saknar, i vissa fall kunde vara rimlig.” Tyvärr får hänsyn till behov av regelförenklingar och ”administrativa perspektiv” högre prioritet. LO menar att en gymnasieutbildning är att betrakta som en nödvändighet idag. Denna utbildningsnivå är inte rättighetsbaserad på samma sätt som den grundläggande utbildningen, men utan fullgjord gymnasieutbildning är utsikterna att etablera sig på arbetsmarknaden klart försämrade. En gymnasieutbildning är också en förutsättning för fortsatta studier på eftergymnasial nivå. Kommittén menar också att avkastningen på en gymnasieutbildning är större än vid grundläggande studier och av den anledningen bör egeninsatsen vara högre. Det är en rimlig aspekt men behörighetsgivande studier ger inte mycket mer avkastning än att den studerande tar sig vidare till nästa nivå. Införandet av YrkesVux innebär däremot en tydligare koppling mellan studier och nyttoavkastning, under förutsättning att den studerande får arbete. LO anser att den här typen av differentiering borde vara möjlig. Effekten av kommitténs förslag blir att den generella bidragsnivån höjs vid gymnasie-

utbildning. De som är i avsaknad av gymnasieutbildning och haft möjlighet till att få det högre bidraget får en avsevärd försämring. Den gruppen utgjorde cirka 28 000 individer 2007. LO bedömer att bibehålla differentieringen på den nuvarande högre nivån inte kommer att få gehör. LO menar dock den grupp studerande som är i avsaknad av gymnasieutbildning borde rimligen erhålla en högre nivå än den av kommittén föreslagna. Kommittén konstaterar att bidragsnivån har betydelse för studiemedlets rekryterande funktion. Till detta ska också föras en eventuell kommande rättighetslagstiftning där elever som inte kunnat få grundläggande behörighet till högskolan ska kunna få detta genom vuxenutbildningen. En rättighet har litet värde om förutsättningarna för att tillgodogöra sig den är alltför begränsade. LO anser därför att en differentiering av studiemedel på gymnasial nivå borde utredas vidare.

4.5.6 Tillägglån och merkostnadslån

Kommitténs argumentation i detta avsnitt är inte helt konsistent. Man vill vidga möjligheten till tillägglån för även yngre studenter så att fler kan få möjlighet att låna mer. Samtidigt föreslås att tiden för tillägglån ska begränsas, med hänvisning till att studieskulden bör begränsas. Det ursprungliga syftet att få något äldre att påbörja studier och därmed underlätta anpassningen från yrkesverksam till student gäller fortfarande. Många i denna grupp studerar på yrkesinriktade program varav många är treåriga. LO avstyrker kommitténs förslag om 18 månaders begränsning av tillägglånet utan anser att nuvarande begränsning om 27 månader (120 veckor) ska behållas.

4.5.7 Inkomstprövning och belopp

En höjning av fribeloppet med 30 000 kronor kan vara en fördel för de studenter som har arbete. LO har förhoppningen att den utökade möjligheten inte ska visa sig kontraproduktiv och innebära att ökade arbetsinsatser menligt kommer att påverka studenternas studier. Å andra sidan kan lånebehovet minska vilket i sig är positivt. Kommittén redovisar en idé om att inkomster utanför studietid inte borde påverka studiemedlets storlek, vilket skulle undanta inkomster under sommarferierna. Kommittén gör bedömningen att det för närvarande inte låter sig göras. LO är av den uppfattningen att frågan borde utredas i särskild ordning.

4.5.8 Maximitider

Kommittén konstaterar i detta avsnitt att ett av uppdragen som styr de förslag som läggs är att förenkla studiemedelssystemet. Frågan är; för vem då? Man konstaterar att det finns olika längd på den tid man kan studera på de olika nivåerna. På grundläggande och gymnasial nivå är dessa definierade utifrån individens utbildningsbakgrund. Det ska nu förenklas till att gälla 18 månader på varje nivå. Det innebär att oavsett förkunskaper på den aktuella nivån förutsätts att 18 månader ska vara tillräckligt. En sådan

förändring drabbar de med svagast förutsättningar, vilket LO inte kan acceptera. Istället föreslås att den som har särskilda skäl ska kunna få ytterligare ett års studiemedel varvid en bedömning ska göras av den sökandes förkunskaper och behov. Motivet till förändringen syns vara att de individuella bedömningarna av sökanden ska bli färre. Det är dock något som inte går att förutse då det stora flertalet kan komma att söka ökad tid för studiemedel av särskilda skäl. Därutöver har LO i detta svar redan bemött kommitténs argument om svårigheter att bedöma avsaknad av utbildning eller utländsk utbildningsbakgrund.³ LO anser att kommitténs förslag inte tillför någon kvalitativ förbättring, utan förordar att nuvarande modell behålls för grundläggande och gymnasiala vuxenstudier.

Kommittén vill även begränsa möjligheten till eftergymnasiala studier till 160 veckor. Det gör man med hänvisning till att systemet inte ”sporrar” studenter på fristående kurser och korta utbildningar att ha en god studieplanering och hög prestationsgrad. Högskoleverket uppger att andelen studerande med minst 160 veckors studietid uppgår till knappt 10 procent. Hur stor andel av dessa 10 procent som utgörs av fristående kurser respektive längre yrkes- eller generella utbildningar har inte fastställts. Kommitténs förslag till förändring verkar i detta avseende vila på ett bristfälligt underlag. Andelen studerande på fristående kurser uppgår till en tredjedel av samtliga helårsstudenter, enligt Högskoleverket. I Högskoleverkets årsrapport 2009 visar det sig att 35 procent av studenterna varken tog lån eller erhöll bidrag, och en majoritet av dessa var äldre personer som läste fristående kurser. Även diskussionen kring de fristående kurserna som ett effektivitetsproblem kan med ovanstående utgångspunkt ifrågasättas. LO ifrågasätter om de av kommittén föreslagna förändringarna möter ett reellt problem, och i den mån det förekommer verkar omfattningen vara begränsad. Därutöver görs en uppföljning av studenternas studieresultat under utbildningstiden där prestationsgraden finns definierad, vilket får anses som tillräckligt. LO avvisar därför förslagen till begränsningar när det gäller eftergymnasiala studier, och förordar att nuvarande regelverk bibehålls.

4.5.13 Lån, återbetalning och avskrivning

LO avstyrker kommitténs förslag om att lån för behörighetsgivande studier inte ska kunna skrivas av vid efterföljande högskolestudier. Kommittén föreslår en generell höjning för studerande på gymnasial nivå, även om det för cirka 30 procent av de studerande blir en sänkning då dessa har haft det högre bidraget. LO har tidigare anfört i enlighet med kommitténs principiella uppfattning att de som saknar en behörighet rimligen skulle erhålla en större andel i bidrag. LO har föreslagit att en sådan differentiering borde utredas. Kommittén menar att det är viktigare att lägga resurserna på

³ se s.6 andra stycket

ett höjt studiemedel och att det har i sig en rekryterande effekt. LO är av den uppfattningen att behörighetsgivande studier i stor utsträckning siktar mot fortsatt utbildning. Avskrivningsmöjligheten som den är utformad bidrar till ökad rekrytering till nästa utbildningsnivå, och är av betydelse för att minska den sociala snedrekryteringen till eftergymnasiala studier. LO är av den bestämda uppfattningen att de som studerar för att skaffa sig en behörighet till eftergymnasiala studier, dit studier vid Yrkeshögskolan också måste räknas in, ska ha möjlighet till avdrag på lån från de tidigare gymnasiestudierna.

5 Effektivare studiestödsadministration

5.3 Effektivisering av Centrala studiestödsnämnden, CSN

LO konstaterar att kommittén kommit fram till att CSN är en väl fungerande myndighet, med en positiv utveckling under senare år. Studiestödsadministrationen är på det stora hela ”effektiv och ändamålsenlig”. Kommittén menar dock att med de förslag som lagts i betänkandet har utrymme skapats för ytterligare effektiviseringar. LO är inte övertygad om att den samlade effekten av alla de förslag som lagts faktiskt leder till ökad effektivitet. Däremot kan det mycket väl finnas en effektiviseringspotential i myndighetens arbetssätt, teknikutveckling och organisation. Ytterligare en åtgärd som kommittén vill se är ändrad styrelseform med hänvisning till granskningsgruppens varning om svagt förändringstryck. Hur väl underbyggd den slutsatsen är framgår inte. LO menar att istället skulle eventuella förändringar kunna effektueras genom myndighetens regleringsbrev.

5.4 Delat ansvar för studiestödsadministrationen

Kommittén har utrett om det finns skäl att överlåta delar av studiestödsadministrationen på andra aktörer. LO delar kommitténs slutsatser att det inte finns några rationella skäl för en sådan förändring. Däremot föreslår kommittén att möjligheten för banker att hantera tillägglånen bör utredas vidare. En sådan lösning kan knappast utgöra en systemförenkling eller förenkling för den studerande. Det mest rationella är att hålla samman studiestödsadministrationen i dess helhet inom ramen för CSNs uppdrag. LO anser att det inte finns några skäl för fortsatt utredning av frågan och avvisar därför förslaget.

6 Studiemedlen och trygghetssystemen

6.4.5 Kommitténs överväganden och förslag

LO välkomnar kommitténs positiva förslag att studiemedel ska kunna fås i kombination med sjukpenning vid halv sjukskrivning. Den föreslagna förbättringen av SGI skyddet är också välkommet liksom förslagen kring

begränsning av studiemedel vid långtidssjukskrivning och kravet på rehabiliteringsinsatser.

6.7 Bostadsbidrag

Bostadsbidraget har stor fördelningspolitisk betydelse då det utbetalas till de med svagast ekonomiska förutsättningar. Kommittén konstaterar att just bostadskostnaden varit den mest bidragande orsaken till urholkningen av studenternas ekonomi. LO välkomnar förslaget om ett ansökningsförfarande för bostadsbidrag som avser halvår, även om det kräver ökade administrativa insatser. Enligt kommitténs analys kan det innebära att fler berättigade till bidrag skulle våga söka med mindre risk för återbetalning. Kommittén argumenterar för ökad ”vikt” av studiebidraget som beräkningsgrund av inkomst. Det är en avsevärd ökning från att studiebidraget tas upp till 80 procent av det nominella beloppet till att utökas till 140 procent av detsamma. Det innebär en besparing som motsvarar 90 miljoner som då finansierar förbättringar av studiemedelnivån. LO är av den meningen att det inte är godtagbart av fördelningspolitiska skäl. Det kan dock vara rimligt att utreda effekterna av en höjning av beräkningsunderlaget till studiebidragets nominella värde.

8 Kostnads- och konsekvensanalys

LO har tidigare ställt sig kritisk till den fördelningspolitiska profilen i en del av kommitténs förslag. De av LO avvisade förslagen kommer att öka statens kostnader, vilket innebär att finansiering eller besparingar måste sökas på annat håll än i de föreslagna. För att illustrera avvägningen kan man jämföra höjningen av fribeloppet med en kostnad i intervallet 30 till 100 miljoner, med besparingen till följd av det försämrade bostadsbidraget, som förväntas sänka statens utgifter med cirka 90 miljoner. Vilken åtgärd som är viktigast av dessa två är en värderingsfråga.

LO noterar också att kvinnor på grundläggande nivå får en reell förbättring relativt män på motsvarande nivå, då kvinnor får det högre bidraget i större utsträckning, men lånar inte i lika stor omfattning som män.

På gymnasial nivå uppstår det motsatta. Då det högre bidraget tas bort på denna nivå drabbas kvinnor i större utsträckning än män då det i nuvarande system är dubbelt så vanligt att kvinnor har det högre bidraget än män. Därtill har kvinnor också lägre lånebenägenhet, vilket leder till att kvinnor på denna nivå får en relativt män, mindre inkomstökning. LO vill i detta sammanhang också påpeka att ensamstående föräldrar i större utsträckning utgörs av kvinnor, och försämringar i bostadsbidraget skulle troligen påverka en redan skör ekonomi. Kommittén hänvisar till att hushåll med barn får ett barntillägg, vilket gynnar denna grupp jämfört med studerande utan barn. LO menar att barn i ett studenthushåll också innebär kostnader, varför jämförelsen inte är helt relevant.

Avslutande kommentarer

Avslutningsvis vill LO framföra följande invändningar. Det framgår av direktiven till utredningen att gränsdragningen mellan arbetslöshetsförsäkringen och studiemedelsystemet är klarlagd i och med borttagande av studerandevillkoret och möjligheten till a-kassa under ferier. LO delar inte den uppfattningen och menar att en uppföljning och utvärdering av den gjorda förändringen borde ha ingått i uppdraget till studiesociala kommittén.

I övrigt menar LO att betänkandet innehåller lite för många målkonflikter. Vägvalen har då alltför ofta inriktats mot administrativa lösningar där systemaspekterna givits alltför stor prioritet. Särskilt i rådande ekonomiska situation behövs incitament för vidare studier och utjämning mellan grupper mer än någonsin. LO bedömer därför en del av betänkandets förslag, trots den positiva ansatsen, som otillräckliga i viktiga delar.

Landsorganisationen i Sverige
Stockholm som ovan

Wanja Lundby-Wedin

Thomas Hagnefur